

Видрик О. І.

головний економіст

Інститут демографії та досліджень якості життя

імені Михайла Птухи

м. Київ, Україна

РОЗШИРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК З МАЛИМИ ДІТЬМИ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах формування конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України особливого значення набуває питання розширення економічних можливостей жінок, зокрема жінок з малими дітьми. Їхня активна участь у трудовій діяльності є вагомим чинником забезпечення сталого розвитку, підвищення продуктивності праці та соціальної згуртованості. Розширення економічних можливостей жінок з малими дітьми сприяє зростанню людського капіталу, підвищенню інноваційного потенціалу та створенню передумов для збалансованого розвитку суспільства.

Проблематика гендерної рівності та участі жінок у ринку праці розглядається в роботах багатьох українських науковців, зокрема О. Грішнєвої [1], Г. Михальченко [2], О. Шестаковського [3] та О. Макарової [4]. У своїх дослідженнях вони аналізують гендерні аспекти зайнятості, соціально-економічні бар'єри для жінок, питання людського капіталу та державної політики рівних можливостей. Їхні наукові підходи формують концептуальну основу для розуміння впливу гендерної рівності на інноваційний розвиток економіки та розроблення ефективних інструментів державної політики.

Мета дослідження — визначити роль розширення економічних можливостей жінок з малими дітьми у забезпеченні інноваційного розвитку економіки України та запропонувати напрями удосконалення державної політики в цій сфері.

Участь жінок з малими дітьми в ринку праці залишається суттєво нижчою, ніж серед чоловіків та жінок без дітей. Серед ключових бар'єрів — обмежена доступність послуг з догляду за дітьми, гендерні стереотипи щодо ролі жінки в сім'ї, недосконалість механізмів гнучкої зайнятості та нерівний розподіл неоплачуваної праці.

Додатково, важливу роль відіграють інституційні та структурні бар'єри, що стримують участь жінок із малими дітьми у трудовій діяльності. До них належать недостатня підтримка роботодавців у впровадженні сімейно-дружніх практик, відсутність стимулів для створення робочих місць з гнучким графіком, а також обмежений доступ до програм перекваліфікації для жінок, які повертаються після декретної відпустки. Значним викликом залишається й регіональна нерівність: у сільській місцевості дефіцит дошкільних закладів і низький рівень зайнятості жінок створюють замкнене коло соціально-економічної уразливості. Подолання цих бар'єрів вимагає системного підходу з боку державної політики, роботодавців та місцевих громад.

За даними OECD, у більшості країн світу жінки приділяють значно менше часу оплачуваній роботі, ніж чоловіки, і значно більше часу — неоплачуваній домашній праці та догляду за дітьми [5, с. 3]. Водночас світовий досвід доводить, що розширення економічних можливостей матерів має мультиплікативний ефект: зростає рівень зайнятості, підвищується продуктивність праці, посилюється інноваційний потенціал економіки. За даними OECD, підвищення участі жінок у ринку праці може забезпечити значне зростання ВВП у довгостроковій перспективі [6, с. 1]. У доповіді «Gender Equality and Economic Growth» зазначається, що усунення гендерних розривів дозволяє повніше реалізувати потенціал економічного зростання [7, с. 9].

У межах державної політики розширення економічних можливостей жінок із малими дітьми доцільно зосередитись на таких напрямках:

1. Розвиток системи послуг догляду за дітьми — розширення мережі дошкільних закладів і запровадження моделей державно-приватного партнерства у сфері догляду.
2. Підтримка гнучких форм зайнятості — удосконалення законодавства щодо дистанційної роботи та неповної зайнятості.
3. Підтримка жіночого підприємництва — впровадження програм фінансової підтримки, навчання цифровим навичкам і розвитку стартапів для матерів із малими дітьми.
4. Стимулювання професійної адаптації — забезпечення можливостей перекваліфікації у сферах ІТ, освіти, догляду та соціальних послуг.
5. Інформаційна політика — популяризація гендерно рівноправних ролей у суспільстві та підвищення рівня обізнаності щодо економічних переваг рівності.

Такі заходи сприятимуть підвищенню рівня економічної активності жінок, зміцненню людського капіталу, а також формуванню інноваційної, інклюзивної та конкурентоспроможної економіки.

Розширення економічних можливостей жінок із малими дітьми є важливою складовою конкурентоспроможної моделі інноваційного розвитку економіки України. Ефективна політика у сфері публічного управління має ґрунтуватися на принципах гендерної рівності, інклюзивності та сталості. Реалізація системних заходів державної підтримки забезпечить не лише економічне зростання, але й сприятиме розвитку людського потенціалу, підвищенню соціальної згуртованості та стійкості суспільства.

Література:

1. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. – К.: Знання, 2001. – 254 с.
2. Михальченко Г. Г. Гендерні аспекти формування людського розвитку. // ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – 2014. – С. 103–110.
3. Шестаковський О. Гендерна нерівність на ринку праці України: структурні передумови і тривкі стереотипи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. 2013. № 1(4). С. 49–53.
4. Макарова О. В. Гендерні парадокси: проблеми досліджень у сфері праці. *Modern Economics*. 2022. № 35(2022). С. 99-105.
5. OECD. Persistent Gender Gaps in Paid and Unpaid Work. // *Gender Equality in a Changing World*. Paris: OECD Publishing, 2023. – 48 p.
6. OECD. Same Skills, Different Pay: Tackling Gender Inequalities at Firm Level. Paris: OECD Publishing, 2022. – 72p.
7. OECD. Gender Equality and Economic Growth – Past Progress and Future Potential. Paris: OECD Publishing, 2024. – 68 p.